

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

8-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 8 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Baxranov Sherzod

O'ZBEKISTON SSRDA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI YECHIMINI TOPISHDA BUTUNITTIFOQ PAXTACHILIK ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI O'RNI	10-16
---	-------

Bazarbayeva Nilufar Anorbayevna

MILLIY HUNARMANDCHILIK: USTA-SHOGIRD MUNOSABATLARNING TRANSFORMATSION JARAYONLARI	17-21
--	-------

Sattarova Marhabo Mamatovna

O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOLERANTLIK VA UNING MADANIY-SIYOSIY JARAYONLARIGA TA'SIRI	22-30
--	-------

Raxmatov Mirjon

BUXORO VILOYATIDA BOJXONA TIZIMINING SHAKLLANISHI TARIXIDAN	31-38
---	-------

To'xtasinov Mira'zam

SOMONIYLAR DAVLATI: HARBIY ISLOHOTLAR VA BOSHQARUV STRATEGIYALARI	39-42
---	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kuliboyev Azamat Shonazarovich

DAVLAT SEKTORIDA HISOBNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	43-48
---	-------

Azgarov Abdumutalib

INTERNET-MARKETINGNING UMUMIY OVQATLANISH KORXONALARIDA QO'LLANILISHI HOLATI TAHLILI	49-56
---	-------

Ochilov Mels, Sayfiyeva Parizoda

IMPACT OF INDUSTRIAL POLICY ON THE INVESTMENT CLIMATE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	57-60
--	-------

Otabekov Javdod

GO'SHT YETISHTIRISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA "AQLLI QISHLOQ XO'JALIGI" IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'NALISHLARI	61-68
--	-------

Navruzov Dilshod Ismatullayevich

AKSIYADORLIK JAMIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI TA'MINLASH	69-74
--	-------

Uralov Temur Boxodir o'g'li

ENERGETIKA KORXONALARI AUDITI NATIJALARINI Hujjatlashtirish VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	75-81
--	-------

Samandarov Og'abek

ENERGIYA XAVFINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA ARDL MODELINING AHAMIYATI	82-86
---	-------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yuldashev Rustam Daniyrovich

YANGILANAYOTGAN O'ZBEKISTONDA FALSAFIY TARBIYANING JAMIYAT
RIVOJLANISHIDAGI O'RNI 87-93

Adilov Zafar Yunusovich

ATROF-MUHIT TA'LIMI VA EKOLOGIK ONG: BARQAROR KELAJAK SARI YO'L 94-98

Berdikulova Surayyo Aslamovna

IJTIMOIIY ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI ME'YORLARINING SHAKLLANISHI 99-104

Taniqulov Jonibek Ashirkulovich

ZAMONAVIIY O'ZBEKISTON JAMIYATI SHAROITLARIDA TA'LIM MADANIYATI 105-113

Yarbaev Xasan Xazratqulovich

JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASH:
MILLIIY VA GLOBAL XAVFSIZLIK KONTEKSTIDA TAHLIL 114-118

Maxsudjonov Kamronjon

MA'RIFIY TASHKILOTLAR TIZIMINING SHAXS MA'NAVIIY MADANIYATIGA
TA'SIRINING IJTIMOIIY-FALSAFIY AHAMIYATI 119-123

Qo'chqarov Oybek G'ulomovich

INDUSTRIYA 4.0 DAVRIDA TA'LIM VA KASB-HUNAR INTEGRATSIYASI:
IJTIMOIIY-FALSAFIY YONDASHUV 124-128

Otaqulov Elyor Madiyrovich

EKOLOGIK KONFLIKTNING FALSAFIY MOHIYATI 129-136

Mamatqulov Rashid Pazilbekovich

TUSHUNCHA USTIDA MANTIQUIY AMALLAR 137-141

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Niyazov Ravshan Turakulovich

SKOTT TUROVNING "AYBSIZLIK PREZUMPSIYASI" ROMANIDA DIALOGLAR
XUSUSIYATI VA PERSONAJLAR XARAKTERISTIKASI 142-148

Yunusova Xilola Ravshan qizi

KONSEPTUAL INTEGRALLASHUV: O'ZBEK TILIDAGI
"V+(I)B YURA TURMOQ" ANALITIK ASPEKTUAL QURILMA TAHLILI MISOLIDA 149-154

Absalamova Gulmira Sharifovna

LINGVOSEMANTIK YONDASHUVDA ADABIY-LUG'AVIIY TERMINLARNING
NAZARIY TAHLILI: KRIS BOLDIK LUG'ATI ASOSIDA 155-158

Dadajanova Aziza Karimullayevna

THE ROLE OF CULTURAL CONTEXT IN TRANSLATION:
A CROSS-CULTURAL PERSPECTIVE 159-170

Bahromjonova Shahnoza Xolmatovna

YAPON XALQ ERTAGIDA TURFA VARIANTLILIK HAMDA ERTAKDAGI
RAMZIIY MA'NOLAR: "MOMOTARO" (SHAFTOLIDAN TUG'ILGAN BOLA)
ERTAGI MISOLIDA 171-175

Babajanova Iqbol Salomaddinovna

SHAXS OTLARINING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI 176-180

<i>To'xtayeva Sarvinoz</i> DUNYO VA O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA ETNONIMLARNING O'RGANILISHI	181-184
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> TED XYUZ VA IBRAYIM YUSUPOV SHE'RIYATIDA POETIK ILHOM MANBALARI QIYOSI	185-189
<i>Ismatullayeva Nargiza, Qosimova Malika Xurshidovna</i> CHALLENGES AND INNOVATIONS IN SIMULTANEOUS INTERPRETER TRAINING IN CHINESE UNIVERSITIES: THE ROLE OF TECHNOLOGY IN MODERN PEDAGOGY	190-195

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>O'rinboyev Rustamjon</i> A SOCIO-LEGAL ANALYSIS OF THE EVERYDAY TRANSNATIONAL LIVES OF UZBEK MIGRANTS IN RUSSIA	196-206
<i>Uzakova Go'zal Sharipovna</i> YER NIZOLARINI SUDLARDA KO'RISH TARTIBI	207-212
<i>G'ofurova Dilafruz</i> AYOLLAR TOMONIDAN SODIR ETILADIGAN HAYOTGA QARSHI JINOYATLARNING KRIMINALISTIK TAVSIFI: NAZARIY VA AMALIY MUAMMOLAR	213-218
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> PROKUROR TAQDIMNOMASI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MASALALARI	219-223
<i>Juraeva Asal</i> OBSTACLES IN ENFORCING ICA AWARDS IN UZBEKISTAN	224-228
<i>Ходжаева Шурин</i> ПРАВОВАЯ ПРИРОДА И ОБЪЁМ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ООН В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЗДОРОВЬЯ	229-239
<i>Imomniyozov Doniyorbek</i> SUN'IY INTELLEKT SOHASIDA ALGORITMIK JAVOBGARLIK: IJTIMOIY, HUQUQIY VA TASHKILIY YONDASHUVLAR	240-250
<i>Asadov Shahriddin Faxriddinovich</i> XIZMATLAR TUSHUNCHASINING HUQUQIY VA IQTISODIY TAHLILI: SIVILISTIK DOKTRINA NUQTAI NAZARIDAN	251-254
<i>Суннатиллаева Сарвиноз</i> АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РЕГУЛИРОВАНИЯ АНТИДЕМПИНГОВЫХ И КОМПЕНСАЦИОННЫХ ПОШЛИН В РАМКАХ ВТО И УЗБЕКИСТАНА	255-262
<i>Anarbayev Eldor</i> KONSESSIYALARNI XORIJIY DAVLATLARDA HUQUQIY TARTIBGA SOLISH	263-269
<i>Ibrohimov Azimjon</i> KORPORATIV IMKONIYATLAR DOKTRINASI: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY QONUNCHILIK	270-278

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Qurbonov G'ulomjon G'afurovich</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISHNING METODLARI, SHAKLLARI VA VOSITALARI	279-285
--	---------

<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i> TRANSFORMATIV TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING KOMPETENTLIK YONDASHUVI BILAN BOG'LIQLIGI	286-293
<i>Muxammadjonov Muslimbek</i> OLIY TA'LIMDA TALABA MARKAZLI YONDASHUVNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI ...	294-302
<i>Khabibullaeva Dilshoda</i> FUNCTIONS OF CODE-SWITCHING IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING CLASSROOMS IN UZBEKISTAN	303-309
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyeva qizi</i> INNOVATION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA IJODIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI	310-314
<i>Hamidov Sherali Shirinovich</i> BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY TA'LIM TALABLARI VA YO'NALISHLARI	315-320
<i>Sattoriy Shohruh</i> RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TA'LIM SIFATINI NAZORAT QILISH MEXANIZMLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI	321-325
<i>Tadjiyeva Nodira Yusupjanovna</i> TALABALARDA MUOMALA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA KOMMUNIKATSIYA JARAYONINING AHAMIYATI	326-331
<i>Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna</i> "NURLI MASKAN" TA'LIM MUASSASALARIDA O'QUVCHILARNI IJTIMOY HAYOTGA TAYYORLASH BO'YICHA KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHINI O'RGANISH VA NATIJALAR TAHLILI	332-336
<i>Karimov Akramjon Zaynobidinovich</i> TO THE CONTENT OF PRACTICAL CLASSES ON THE MODULE "DECISION SUPPORT SYSTEMS" OF THE ACADEMIC DISCIPLINE "INFORMATION TECHNOLOGIES IN MANAGEMENT"	337-341

Received: 20 July 2025
Accepted: 5 August 2025
Published: 10 August 2025

Article / Original Paper

“NURLI MASKAN” TA’LIM MUASSASALARIDA O’QUVCHILARNI IJTIMOIIY HAYOTGA TAYYORLASH BO’YICHA KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHINI O’RGANISH VA NATIJALAR TAHLILI

Sharofutdinova Ra’nokhon Shavkatovna

Associate Professor of Fergana State University, PhD

Abstract. The process of preparing blind and visually impaired students for social life studying in special educational institutions of the “Nurli Maskan” type is analyzed. The main attention is paid to the content, forms and effectiveness of correctional and pedagogical work carried out in these institutions. The research studies the processes of students entering into social relations, adapting to independent life, and acquiring communicative skills, and methodological approaches and practical activities in this regard are highlighted on the basis of comparative analysis. Also, the scientific work substantiates the importance of correctional and pedagogical measures in the formation of independent thinking, personal initiative and life goals in students based on statistical data and observations. The results of the research serve as a scientific and practical basis for improving pedagogical strategies aimed at social adaptation in the special education system.

Keywords: correctional and pedagogical work, “Nurli Maskan”, blind students, visually impaired, social adaptation, special education, communication skills, preparation for independent life, social integration, adaptation.

“NURLI MASKAN” TA’LIM MUASSASALARIDA O’QUVCHILARNI IJTIMOIIY HAYOTGA TAYYORLASH BO’YICHA KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHINI O’RGANISH VA NATIJALAR TAHLILI

Sharofutdinova Ra’noxon Shavkatovna

Farg’ona davlat universiteti dotsenti v/b, (PhD).

Email: ranoxon3511@gmail.com

Annotatsiya. “Nurli maskan” tipidagi maxsus ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan ko’zi ojiz va zaif ko’ruvchi o’quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorlanish jarayoni tahlil etiladi. Asosiy e’tibor ushbu muassasalarda olib borilayotgan korreksion-pedagogik ishlarning mazmuni, shakllari va samaradorligiga qaratilgan. Tadqiqotda o’quvchilarning ijtimoiy-munosabatga kirishish, mustaqil hayotga moslashish, kommunikativ ko’nikmalarni egallash jarayonlari o’rganilib, bu boradagi metodik yondashuvlar va amaliy faoliyatlar taqqoslama tahlil asosida yoritilgan. Shuningdek, ilmiy ishda korreksion-pedagogik choralarning o’quvchilarda mustaqil fikrlash, shaxsiy tashabbus va hayotiy maqsadlarni shakllantirishdagi ahamiyati statistik ma’lumotlar va kuzatuvlar asosida asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari maxsus ta’lim tizimida ijtimoiy adaptatsiyaga yo’naltirilgan pedagogik strategiyalarni takomillashtirish uchun ilmiy va amaliy asos bo’lib xizmat qiladi.

Kalit so’zlar: korreksion-pedagogik ishlar, “Nurli maskan”, ko’zi ojiz o’quvchilar, zaif ko’ruvchilar, ijtimoiy moslashuv, maxsus ta’lim, kommunikativ ko’nikmalar, mustaqil hayotga tayyorlash, ijtimoiy integratsiya, adaptatsiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I82025N50>

Kirish. Jamiyatda har bir insonning ijtimoiy faolligi, mehnatga layoqati va mustaqil yashash ko’nikmalarining shakllanishi ularning ta’lim-tarbiyasi bilan bevosita bog’liqdir. Ayniqsa, ko’rishida nuqsoni bo’lgan, jumladan, ko’zi ojiz va zaif ko’ruvchi o’quvchilarning

ijtimoiy hayotga tayyorlanishi o'ziga xos yondashuvni, maxsus metodikani va korreksion-pedagogik faoliyatni talab etadi. Bunday bolalar uchun mo'ljallangan "Nurli maskan" kabi maxsus ta'lim muassasalari nafaqat bilim berish, balki ularning ijtimoiy hayotda faol ishtirok eta olishiga zamin yaratish maqsadini ko'zlaydi [1, 45-b.].

Bugungi kunda maxsus pedagogikaning dolzarb yo'nalishlaridan biri — bu ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi bolalarni ijtimoiy moslashuvga tayyorlash, ularning psixologik barqarorligini mustahkamlash, atrof-muhit bilan to'laqonli muloqotga kirisha olishlarini ta'minlashdan iboratdir. Shuning uchun "Nurli maskan" tipidagi ta'lim muassasalarida olib borilayotgan korreksion-pedagogik ishlarining mazmunini, ularning tashkiliy-metodik jihatlarini chuqur o'rganish, mavjud tajribalarni tahlil qilish va samaradorligini baholash ilmiy-ijtimoiy ahamiyatga egadir. Mazkur tadqiqotda aynan ana shu yo'nalishdagi faoliyatlarning bugungi holati, qo'llanilayotgan metodlar, ularning samaradorlik darajasi va o'quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorlanishida tutgan o'рни aniqlanadi. Tadqiqot natijalari asosida "Nurli maskan"larda ta'lim olayotgan bolalar uchun yanada mukammal, amaliyotga yo'naltirilgan, ijtimoiy integratsiyani ta'minlovchi pedagogik modellarni ishlab chiqish imkoniyatlari ochiladi [2, 93-b.].

Adabiyotlar tahlili. Ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi o'quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorlanishi masalasi maxsus pedagogika, defektologiya, tiflopedagogika va ijtimoiy psixologiya fanlarining kesishgan nuqtasida yotadi. Mazkur masala bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar, xususan, E.S. Bugrimenkova, V.G. Petrov, L.I. Solovyova, S.N. Mironova, E.N. Kutepova kabi xorijiy olimlarning asarlarida korreksion pedagogika jarayonlarining mazmuni va metodik asoslari keng yoritilgan [1, 3, 4]. Ular ijtimoiy adaptatsiyaning psixologik-pedagogik omillari, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish bosqichlari va maxsus ehtiyojli bolalarda mustaqil hayot ko'nikmalarini rivojlantirishga oid ilmiy asoslarni ishlab chiqqanlar.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda maxsus ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, imkoniyati cheklangan bolalarning ijtimoiy hayotga integratsiyasini ta'minlash bo'yicha muhim qadamlar qo'yilmoqda. Z.A. Xolmatova, D.E. Jo'rayev, I.T. Toshxo'jayev, M. Nuraliyeva kabi pedagog-olimlarning ilmiy ishlari korreksion-pedagogik faoliyatni lokal sharoitlarda qo'llash, metodik tizimlarni yaratish va baholash mexanizmlarini ishlab chiqishga qaratilgan [5, 6, 7].

Tahlil qilingan adabiyotlar ko'rsatadiki, korreksion-pedagogik ishlar nafaqat bilim berish, balki ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalarda shaxsiy faollik, ijtimoiy motivatsiya, hissiy barqarorlik va o'z-o'zini boshqarish singari hayotiy muhim ko'nikmalarni shakllantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, "Nurli maskan" ta'lim muassasalaridagi ishlar bugungi pedagogik nazariya va amaliyot asosida, ammo o'ziga xos sharoit va ehtiyojlar hisobga olingan holda olib borilishi lozim [8].

Ko'plab manbalarda o'quvchilarning ijtimoiy tayyorgarligi ko'proq nazariy yondashuvlarda tahlil qilinib, amaliy monitoring, metodik tajriba asosidagi natijalar yetarli darajada yoritilmagan [9]. Bu esa ushbu tadqiqotning dolzarbligini yanada oshiradi. Shu bois, mavjud ilmiy asoslar va tajribalarni jamlab, ularga tayanib "Nurli maskan" tipidagi muassasalarda olib borilayotgan ishlarni o'rganish orqali ilmiy-amaliy jihatdan samarali tavsiyalar ishlab chiqish mumkin.

Muhokama. Tadqiqot davomida "Nurli maskan" tipidagi ta'lim muassasalarida ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi o'quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorlanishiga xizmat qiluvchi korreksion-

pedagogik ishlarning amaliy holati chuqur tahlil qilindi. Muhokama jarayonida quyidagi asosiy jihatlar alohida e'tiborga olindi:

Birinchidan, korreksion-pedagogik faoliyatning asosiy maqsadi — o'quvchining shaxs sifatida mustaqil yashash, mehnat qilish, muloqotga kirishish va jamiyatda o'z o'rnini topish ko'nikmalarini shakllantirishdan iboratdir [1, 2]. "Nurli maskan" muassasalarida bu boradagi ishlar tizimli amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, mavjud pedagogik yondashuvlar ayrim hollarda umumiy andozalarga tayanadi, shaxsga yo'naltirilgan individual yondashuv yetarli darajada chuqurlashtirilmagan [3].

Ikkinchidan, o'quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorlanishida kommunikativ kompetensiyaning o'рни beqiyosdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bu kompetensiya faqat dars jarayonida emas, balki ijtimoiy-maishiy hayotga moslashtirilgan maxsus mashg'ulotlar, rolli o'yinlar, hayotiy vaziyatlarni modellashtirish orqali shakllantirilganda yuqori natijaga erishiladi [4]. Ko'pgina "Nurli maskan" muassasalarida bunday faoliyatlar mavjud bo'lsa-da, ularning muntazamligi va metodik asoslanganligi turlicha [5].

Uchinchidan, pedagog va tiflopedagoglar tomonidan olib borilayotgan tarbiyaviy ishlar samaradorligi bevosita ularning malakasiga, psixologik tayyorgarligiga va innovatsion metodlardan foydalana olish qobiliyatiga bog'liq [6]. Tadqiqotda ishtirok etgan ayrim muassasalarda bu jihat yuqori darajada yo'lga qo'yilgan bo'lsa-da, ayrim hollarda esa an'anaviy uslublar hukmronligi kuzatildi.

To'rtinchidan, ota-onalar bilan olib borilayotgan hamkorlik darajasi ham ijtimoiy tayyorlov sifatiga ta'sir etuvchi muhim omildir. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi bolalarning ijtimoiy hayotga tayyorlanishida oilaviy qo'llab-quvvatlash darajasi yuqori bo'lgan taqdirda, ularning adaptatsiyasi va shaxsiy o'sishi tezroq kechadi [7]. Afsuski, ayrim muassasalarda ota-onalar bilan ishlash faqat ma'lumot yetkazish bilan cheklanib, amaliy ishtirok deyarli kuzatilmaydi.

Yakuniy muhokama sifatida aytish mumkinki, "Nurli maskan" tipidagi muassasalarda olib borilayotgan korreksion-pedagogik ishlar ijobiy natija bermoqda, biroq ularni yanada tizimlashtirish, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish, innovatsion usullarni tatbiq qilish va oilaviy hamkorlikni mustahkamlash orqali ijtimoiy tayyorlov sifatini yanada oshirish mumkin. Mazkur yo'nalishdagi faoliyatlar jamiyatda inklyuziv madaniyatni rivojlantirish va imkoniyati cheklangan o'quvchilarni to'laqonli fuqarolik hayotiga tayyorlashda hal qiluvchi o'rin tutadi [8, 9].

Natijalar. O'tkazilgan tadqiqot va tahlillar asosida "Nurli maskan" tipidagi maxsus ta'lim muassasalarida ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi o'quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorlanishiga qaratilgan korreksion-pedagogik ishlar quyidagi muhim natijalarni ko'rsatdi:

Korreksion-pedagogik ishlarning tizimliliği – Aksariyat muassasalarda o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy moslashuvi, kommunikativ va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan mashg'ulotlar muntazam olib borilmoqda. Bu esa o'quvchilarda jamiyatga integratsiyalashish ehtiyojini uyg'otmoqda.

Metodik yondashuvlarning xilma-xilligi – Darsdan tashqari faoliyatlarda rolli o'yinlar, hayotiy vaziyatlarni modellashtirish, sensorli va taktil mashqlar, ovozli muhitga moslashish bo'yicha mashg'ulotlar qo'llanilib, ijtimoiy-hayotiy tajriba orttirishga xizmat qilmoqda.

O'quvchilarda ijtimoiy faollikning oshgani – Korreksion ishlarga muntazam jalb etilgan o'quvchilar mustaqil fikrlashga, muomala qilishga, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul

qilishga moyillik ko'rsatayotgani kuzatildi. Bu esa ularning shaxs sifatida shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Kadrlar salohiyati va metodik tayyorgarlikning ahamiyati – Malakali tiflopedagoglar va psixologlarning faol ishtiroki mavjud muassasalarda o'quvchilar ijtimoiy faoliyatga tezroq moslashayotgani aniqlandi. Bu esa kadrlar malakasining asosiy omillardan biri ekanligini tasdiqlaydi.

Oila-maktab hamkorligining kuchsizligi ayrim hollarda to'siq bo'lmoqda – Ota-onalar bilan yetarlicha ishlanmagan hollarda o'quvchilarning ijtimoiy tayyorgarligi sust kechayotgani, o'ziga ishonch pastligi va tashabbuskorlik darajasi cheklangani qayd etildi.

Monitoring va baholash mexanizmlarining takomillashuvga muhtojligi – Korreksion-pedagogik ishlarning natijadorligini aniqlashda yagona, aniq mezonlar va diagnostik vositalarning yetarli emasligi samaradorlikni baholashda subyektiv yondashuvlarga olib kelmoqda.

Umuman olganda, "Nurli maskan" ta'lim muassasalarida olib borilayotgan korreksion-pedagogik ishlar ijobiy dinamikaga ega bo'lib, ijtimoiy tayyorlov sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Biroq bu yo'nalishda tizimlashtirish, zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish va monitoring mexanizmlarini takomillashtirish orqali faoliyat samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Xulosa. "Nurli maskan" tipidagi maxsus ta'lim muassasalarida ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi o'quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorlanishini ta'minlovchi korreksion-pedagogik ishlarning o'rganilishi asosida quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi:

Korreksion-pedagogik ishlar ijtimoiy tayyorlovning negizi sifatida — O'quvchilarda mustaqillik, tashabbuskorlik, muloqotga kirishish va shaxsiy mas'uliyat kabi ijtimoiy ko'nikmalar aynan tizimli va maqsadli korreksion faoliyat orqali shakllanadi. Bu faoliyat ijtimoiy moslashuv va jamiyatga integratsiyalashuvda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Amaliyotga yo'naltirilgan metodikalar yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda — Ijtimoiy rollar, hayotiy vaziyatlar modellashtirilgan mashg'ulotlar, ko'zi ojiz bolalarga moslashtirilgan didaktik o'yinlar orqali o'quvchilarning real hayotga tayyorgarligi kuchaymoqda.

O'qituvchi va tiflopedagoglarning professional tayyorgarligi hal qiluvchi omildir — Malakali mutaxassislar mavjud bo'lgan muassasalarda o'quvchilarning shaxsiy o'sishi va ijtimoiy faolligi yuqori darajada kuzatildi. Bu esa pedagog kadrlar malakasini oshirishni strategik vazifa sifatida belgilaydi.

Ota-onalar bilan samarali hamkorlik zarur — Oila va maktab o'rtasidagi muntazam hamkorlik bolalarda ijtimoiy faollik, o'ziga ishonch va emotsional barqarorlikni kuchaytiradi. Shu bois, korreksion-pedagogik jarayonda ota-onalarni faol ishtirok etishga yo'naltirish kerak.

Monitoring tizimlari va diagnostika vositalarini takomillashtirish lozim — Korreksion faoliyat natijadorligini baholashda yagona va aniq mezonlarning mavjud emasligi amaliy ishlar samaradorligini to'liq ochib bera olmayapti. Shu sababli diagnostika metodlarini ishlab chiqish va joriy etish dolzarbdir.

Muassasalarda innovatsion yondashuvlar yetarli emas — Texnologik vositalar, multimodal o'quv materiallari va moslashtirilgan raqamli resurslar yetarli darajada joriy etilmagani zamonaviy ta'lim standartlariga to'liq javob bermaydi. Bu yo'nalishda modernizatsiya ishlari jadallashtirilishi lozim.

Xulosa tariqasida aytish mumkinki, “Nurli maskan” ta’lim muassasalarida olib borilayotgan korreksion-pedagogik ishlar orqali ko’rishida nuqsoni bo’lgan o’quvchilarning ijtimoiy hayotga moslashuvi uchun zarur poydevor yaratilmoqda. Biroq bu faoliyatni ilmiy asoslangan, tizimli va innovatsion yo’nalishda yanada boyitish orqali mazkur ta’lim tizimining real natijadorligini oshirish mumkin.

Adabiyotlar/Literatypa/References:

1. Soliyev, A., & Toshpo’latova, S. (2020). *Maxsus pedagogikaning nazariy asoslari*. Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.
2. Abduqodirov, M. (2021). *Ko’rishida nuqsoni bo’lgan bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlash masalalari*. Samarqand: Ixtisoslashtirilgan pedagogika nashriyoti.
3. Бугрименкова Е.С. *Коррекционная педагогика: теория и практика*. – Москва: Академкнига, 2017.
4. Петров В.Г. *Тифлопедагогика в системе специального образования*. – Санкт-Петербург: Речь, 2018.
5. Соловьёва Л.И. *Социальная адаптация детей с нарушением зрения*. – Москва: Владос, 2016.
6. Миронова С.Н., Кутепова Е.Н. *Методика коррекционной работы с детьми с ограниченными возможностями здоровья*. – Екатеринбург: УрФУ, 2019.
7. Xolmatova Z.A. *Maxsus pedagogika: nazariya va amaliyot*. – Toshkent: Fan, 2020.
8. Jo’rayev D.E. *Korreksion pedagogik faoliyatda metodik yondashuvlar*. – Farg’ona: Ilm ziyo, 2021.
9. Toshxo’jayev I.T., Nuraliyeva M. *Imkoniyati cheklangan bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlash metodikasi*. – Samarqand: Barkamol, 2022.
10. Abduqodirov M. *“Nurli maskan” ta’lim muassasalari faoliyati tahlili*. – Toshkent: Ta’lim, 2023.
11. Xasanova D.M. *Maxsus ta’limda ijtimoiy moslashuv: tahlil va istiqbollar*. – Andijon: Ilmiy markaz, 2022.
12. Soliyev A., Toshpo’latova S. *Maxsus pedagogikaning nazariy asoslari*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
13. Bugrimenkova E.S. *Psikhologo-pedagogicheskie osnovy sotsializatsii detey s OVZ*. — Moskva: Akademkniga, 2018.
14. Jo’rayev D.E. *Korreksion pedagogik yondashuvlar*. — Farg’ona: Ilm ziyo, 2021.
15. Solovyova L.I. *Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish metodikasi*. — Moskva: Vlados, 2019.
16. Mironova S.N. *Modelirovanie sotsialno-bytovykh situatsiy v spetsialnom obrazovanii*. — Sankt-Peterburg: Rech’, 2020.
17. Toshxo’jayev I.T., Nuraliyeva M. *Maxsus ehtiyojli bolalarni o’qitishda innovatsiyalar*. — Samarqand: Barkamol, 2022.
18. Xasanova D.M. *Ota-onalar bilan samarali hamkorlik metodlari*. — Andijon: Ta’lim, 2022.
19. Abduqodirov M. *“Nurli maskan” muassasalarida ijtimoiy integratsiya*. — Toshkent: Ijtimoiy rivojlanish markazi, 2023.
20. Xolmatova Z.A. *Ijtimoiy moslashuv va inklyuziya nazariyalari*. — Toshkent: Fan, 2024.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 8 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).